

Ensimmäiselle Vattimeren **syysmatkalle** starttasimme Huttusen Pentin kanssa **maanantaina 23.9.** Aamulennon ansiosta autoilimme Billundista kohti Ribeä jo ennen kello 10. Matkalla nähtiin vain tuulihaukka ja närhi. Ajatus oli vaihtaa retkikampeet Ribe Danhostellin toiletissa, mutta saatiinkin heti huone. Hostelli näytti tyhjältä. Kroppaa vahvistettiin supermarketin smørrebrødeillä. (Kuvia molemmilta, kartta lopussa)

Koska maanantaina oli viikon aikaisin laskuvesi (ja sekin vasta 15.30), suunnattiin kohti Mandøta. Pieni 16 kurjen parvi muutti. Itätuulen ansiosta tulvatie oli jo kello 12.30 kuiva, mutta linnut vielä lähellä. Ohi lentää loikottivat vanha ja nuori **merikotka**. Paikallisena ruokaili 100 kuovia, 50 meriharakkaa ja **6 jalohaikaraa**. Ilmassa pyöri kaksi 500 kottaraisen parvea. Läheltä seurattiin 12 talvipukuista isosirriä. Vanha ja nuori **muuttohaukka** tavoittelivat saalista. Yli tunti viihdyttiin tulvatiellä.



Mandø oli tyhjän oloinen, kun hanhimassat puuttuivat. Pensaikkojen (= petolintujen stajipaikkojen) vähentäminen on aloitettu. Ajettiin etelän kautta kylään päiväkahville. Kevättä enemmän liikkeellä oli eläkeläisporukoita. Pohjoispuolen lammikoilla uiskenteli monenlaisia vesilintuja kuten **5 pikku-uikkua**. Jonkin verran hanhia 'piileskeli' heinikossa. Pari jalohaikaraa ja hiirihaukkaa nähtiin. Paluumatkalla tulvatiellä ohi sujahti muuttohaukka. Jalohaikarat olivat saaneet seurakseen **2 kapustahaikaraa**. Tarkemmin katsottiin 20 suosirrin parvea ja talvisen harmaata **mustapyrstökuiria** (alalaji limosa).

Kello 16 jälkeen ajettiin suoraan Vesterende Ballumiin, jossa käännettiin peltoja ja petoja skannaamaan. Nähtiinkin 9 hiirihaukkaa, 7 tuulihaukkaa ja nuolihaukka. Pitkään seurattiin sinisuohaukkanaarasta ja istuvaa vanhaa muuttohaukkaa. 15 korppia leikitteli maatuulen padolle nostamassa pystyvirtauksessa. Tieltä siirryttiin tuulensuojaan Ballum Sluselle, jonka edustalla ruokaili 6 jalohaikaraa, 12 avosetta, 100 ristosorsaa, 500 suosirriä ja 1000 valkoposkihanhea. **Kuningaskalastaja** pyrähti pari kertaa kanavan poikki. Harvinaisuus oli myös saksalainen pariskunta viikon lintumatalla tukikohtanaan Rømø. Kaislikosta rannalle 100 metrin päässä pyörähti hetkittäin **kottaraisen kokoinen rantakana**, jota saksalaisten kanssa seurattiin ja yritettiin kuvata. Pilvien ansiosta ei onneksi tuijotettu suoraan auringonlaskuun. Lopuksi lintu lensi kanavan poikki kaislikkoon. Laji jäi siinä vaiheessa auki. Kotimatalla nähtiin vaalea börringe- ja tavallinen hiirihaukka.

Hostelliin ehdittiin vasta kello 19 jälkeen. Se oli pölähtänyt täyteen koululaisia. Pitkän päivän jälkeen lähdettiin ravintola Backhausiin syömään. Ruokailun jälkeen katsottiin

rantakanakuvia: minulla oli muutama huono digiskouppikuva ja Pentti löysi yhden vähän paremman kuvan (pieni ruskea lintu on noin sadasosa ruskean kivikon taustasta).



Huonoissakin kuvissa näkyvä musta-valko-raidallinen selkä ja vaalea kaula ja vatsa alkoivat muistuttaa nuorta **pikkuhuittia**. Laji on Tanskassa sen verran harvinainen, että haettiin tutuilta vahvistusta. Hekin olivat pikkuhuitin kannalla. Lintutunnistussovellus Merlin tarjosi pikkuhuittia ja amerikanhuittia. En kuitenkaan vielä uskaltanut julkistaa havaintoa.

Tiistain 24.9. ikkunapinnoina tiltalti ja mustarastas. Kun mentiin aamiaiselle, ei mahdolluttu syömään. Meidät ohjattiin portaikkotasanteen pöytään (josta palattiin ruokailuvuoron vaihtuessa ruokasaliin). Oltiin ainoat ei-koululaiset. Aamu oli sumuinen ja ajettiin suoraan Sneum Digesølle, joka oli tyhjän oloinen naurulokkien puuttuessa. Vastaanottokomiteana toimi lauma uteliaita hiehoja. Altaassa **4 liejukanaa**, mustaviklo ja isosirri (jonka lajia hetki arvottiin). Padon edustalla 110 suosirriä ja 7 tundrakurmitsaa. 100 valkovikloa lensi yli. Paikallinen isäntä totesi olevansa nykyajan paimentolainen siirtäessään lampaita maasturin peräkärryllä. Kertoi myös lomamökkien olevan varattuja vielä lokakuussa, mutta sitten turismi loppuu kuin seinään. Kun Vilslevin kautta palattiin padolle, lähellä ruokaili 400 ristosorsaa, 200 kuovia ja 15 punakuiraa. Ilmassa oli tuulihaukkoja, nuori ruskosuohaukka ja tumma hiirihaukka.



Kongeån edustan levähdyspaikkaa ehdittiin ennen merisavua vain muutama sekunti vilkaista: vähintään 5000 lintua, mutta lajit ja lajisuhteet jäivät auki. Matkalla lensi toinen tumma hiirihaukka. Kammerslusenin altailla nähtiin vesilintujen joukossa reissun ainoa suokukko. Meren puolella 1500 ristosorsaa, 1500 suosirriä, 800 haapanaa, **2 tiibetin-hanhea** (pidetään tarhakarkulaisina) ja merikotka. Säästettiin aikaa poikkeamalla matkan varrella päiväkahville Vadehavscentretiin. Gl.Hvidingissä 7 pikku-uikkua, 9 jalohaikaraa ja kaukana ainakin 10 kurkea. Brøns Ån vaiheilla ilmassa 1500 kottaraista ja vähän edempänä merikotka, tuulihaukkoja, hiirihaukkoja, varpushaukka, ruskosuohaukka ja maassa börringe, joka lentoon lähtiessään muuttui **piekanaksi**. Meren puolella (liian kaukana) paljon lintuja mm. 1300 merihanhea, 5 jalohaikaraa ja 5 kapustahaikaraa.

Ballum Sluselle saavuttiin kello 17 maissa yrittämään parempia kuvia pikkuhuitista. Kaukana lietteillä oli paljonkin lintuja. Valkoposkihanhet (nyt 1500) olivat paikallisen hylkeenkatsojan (hylkeitä kelli odottamassa nousuvettä) mukaan ainakin 4 viikkoa etuajassa. Ovat ehkä jättäneet yhden tankkauksen Suomessa tai Virossa väliin. Petoja oli vakiokattaus: merikotka, börringe, hiirihaukkoja, tuulihaukkoja, nuori varpushaukka ja naarassinisuohaukka. Nuori ampuhaukka kävi noin kymmenen turhan hyökkäyksen ilmataistelun kottaraisen kanssa. Lopuksi kottarainen pujahti sulun alle ja ampuhaukka perässä. Sieltä ampuhaukka nousi ihan adrenaliinipölyssä aidalle 3 metrin päähän ja säikähti meitä. Kuningaskalastaja oli pariin otteeseen hyvin näkyvissä ja kuvattavissa.



Pikkuhuitia ei näkynyt. Mahdollinen rantakana kaislikossa äänekkäästi huuteli, mutta ääni oli ihan vieras. Kaiken kukkuraksi kaislikosta hetken kurkkasi **luhtakana**. Ylitse lensi noin **60 lyhytnokkahanhen** parvi. Kun lyhyestä nokasta tundrametsähanhikin tuli mieleen, katsoin jälkeen päin, ettei minulla Tanskan lajina ole edes taigametsähanhea! Kottaraiset harjoittelivat iltalentoa. Ribeen palattua käveltiin suoraan pizzeria Pinoccioon.

Keskiviikkona 25.9. lähdettiin heti aamiaiselta aika tuhnuiseen keliin kohti Fanøta. Lautalle saavuttiin nyt jopa 2 minuuttia etuajassa kello 9.48. Lautta oli lähes tyhjä. Koska yläveteen oli vielä 2 tuntia ja parhaat linnut etelässä, rantaa ajettiin pikkuhiljaa pohjoisesta etelään. Tyhjä ranta pilvien suodattamassa valossa olisi ollut kokemus sellaisenaankin.



Sää onneksi selkeni. Kevättä pienempi lintumäärä jakautui useammalle lajille. Matkalla pysähdeltiin pikkuparvia tarkkailemaan. Pulmussirrejä oli vain 55, harmaalokkeja 250 (yksi nousi lentoon yhdellä jalalla hyppien), meriharakoita 250, naurulokkeja 30 ja nokivariksia 50. Rannan ainoan nuoren tundrakurmitsan seurana oli viikon ainoa nuori kapustarinta. Dyynien päällä leijuvat pedot puuttuivat. Ampuhaukka teki pinnasta pystyhyökkäyksen pikkulintuun. Oli varmaan aikuinen lintu, kun jätti kertayritykseen. Pitkään viivytettiin rannan eteläosassa, jossa 2000 piipertävän suosirrin joukossa oli 50 punakuuria, 30 tylliä ja 7 isosirriä. Olin tyytyväinen löytäessäni isosta lintumassasta poikkeavan tyllin eli nuoren **mustajalkatyllin**. Ja hetken päästä Pentti löysi toisen. Maan mustajalkatyllihavainnoista noin puolet on Fanøssa. Kun en tiedä Sønderhossa hyvää kahvilaa, syötiin kanasalaatit 300 vuotta vanhassa ravintola Sønderho Krossa. Ehdittiin juuri sateen alta sisälle.



Sateen jatkuessa pidettiin hostellilla parin tunnin tauko. Illan suussa tsekattiin ensin keskustan turkinkyyhkyt ja sitten käveltiin lintutornille. 4 liejukanaa nähtiin. Muuten oli lähinnä peippo-punarinta-lajistoa. Riben lintutornin ympäristöä on rajusti raivattu puskeista. Tornin lähiympäristöön näkee hyvin, mutta tärkeimmän sektorin edelleen katkaisee puska. Kalalokki ensin taputti litimärkää ruohikkoa toisella jalalla ja sitten tapsutti molemmilla. Iltapalaksi haettiin supermarketista smørrebrødit, joiden valikoima oli supistunut yhteen.

Torstain 26.9. vastaisena yönä satoi rankasti. Pentti laskikin 'aamuvakiollaan' ikkunasta nurmikentältä 100 kalalokkia. Aamiaisen jälkeen lähdettiin Draved Skoviin. Ensin käveltiin 'peruslenkki' tien itäpuolella ja sitten 'vihertikkalenkki' tien länsipuolella. Näkyvyys lehtimetsässä oli kevättä huonompi ja tammimetsä muistutti paikoitellen 'Sormusten herraa'. Peruslajit pääosin löytyivät. Korppi, palokärki, närhet, käpytikat ja hiirihaukka olivat äänessä. Tiaisparvet olivat vilkkaita, mutta hiljaisia. Silti nähtiin **2 viitattiaista** ja hippiäistä. **12 pähkinänakkelia** äänteli ja touhusi muidenkin edestä. Atrappeihin vastasi 2 puukiipijää ja **2 etelänpuukiipijää**, mutta kahden nähdyn linnun laji ei selvinnyt. Vihertikkaa ei nähty.

Päiväkahvipaikka oli tuttu GuldBageren Tønderissä. Rajapadolle pysähdyttiin petostaijiin: ilmassa ruskosuohaukka, 4 hiirihaukka ja 9 tuulihaukkaa ja maassa kaksi vanhaa merikotkaa. Villisika-aita on valmiina ainakin Rudbøliin asti, mutta padon vieressä se onneksi kätkeytyy kaislikkoon. Saltvandssøllä 2 merilokkia ja 2 nuorta merikotkaa puuhasteli haaskan kimpussa. Lintutarjonta oli hieman sekalaista, mutta kottaraisia arvioitiin 1000, ristosorsia 600, suosirrejä 400 ja Saksan puolella **350 avosettiä**. Kuoveja, valkovikloja, punajalkavikloja ja tundrakurmitsoita ruokaili 15-25. Ylitse lensi 500 valkoposkihanhea ja 200 sepelhanhea sekä vastaan lensi kuningaskalastaja.

Alkoi olla laskuveden aika, joten kurkattiin rantaan heti Hjerpstedin pohjoispuolella, jossa liete on kapea ja marskiton. Palattiin kirkon luo ja käveltiin 500 m rantaan. Lähellä ruokaili 200 suosirriä, 80 kuovia, 50 sepelhanhea, 20 punakuuria, 6 tundrakurmitsaa, 4 tylliä ja isosirri. Pelloilla oli runsaasti pyöreitä 10 m vesikuoppia. Tuskin ne pommikuoppia olivat, vaikka 'etulinja' siinä aikanaan kulkikin. Pysähdyttiin Ballum Sluselle, jossa tavattiin taas saksalaispariskunta. Oltiin yhtä mieltä pikkuhuitin tuntomerkeistä ja vaihdettiin yhteystiedot havaintoa varten. Edelleen paikalla oli 1500 valkoposkea, avosettejä, nuori merikotka ja kuningaskalastaja. Kiintoisin oli nuori **islandica**-alalajin **mustapyrstökuiri**. Kaukana laskin **3000 ristosorsaa**. Alkoi taas sadella. Isoon nälkään sopii parhaiten ravintola Backhaus.

Myös **perjantain 27.9.** vastaisena yönä satoi ankarasti. Ajettiin suoraan Rømøn patotien itäiselle P-paikalle. Kun vesi oli korkealla ja lounaistuuli navakkaa, padon suojassa ui **500 sepelhanhea**, 500 haapanaa ja 150 kuovia. Pikkukuovia etsittiin, muttei varmaksi saatu. Läntisellä P-paikalla ui **2500 haapanaa**, sepelhanhia ja isosirrejä 100, jouhisorsia 7 ja tukkakoskeloitakin 2. Ensimmäistä kertaa pysähdyspaikoilla oli reilusti katsottavaa. Kun kaukana näkyi hanhia, jatkettiin Juvren padolle. Padolla oli 100 hemppoa, 30 haahkaa, 20 valkovikloa ja 8 tukkakoskeloa. 600 sepelhanhea olivat ilmeisesti eri lintuja kuin patotiellä.



Rømøn eteläkärjen kosteikko Helm Odde näyttää toimivan lounaistuulellakin, sillä paikalla oli 700 haapanaa, 320 sepelhanhea, 100 ristosorsaa ja meriharakkaa, 35 isosirriä ja 3 punakuiria. Sønderstrand jäi toista kertaa valokuvaustuokioksi. Päiväkahvit juotiin Rømø Bagerietissa. Patotien varsi oli tyhjentynyt. Pikaisesti pysähdyttiin Ballum Slusella. Suosirreja noin 5000, kottaraisia 500, meriharakoita 250, muutama valkoviklo ja avosetti, **3 kanadanhanhea** ja 2 vanhaa merikotkaa. 70 lyhytnokkahanhen parvi lensi ohi.

Seuraava kohde oli jo kerran missattu Kongeån levähdyspaikka. Minun olisi pitänyt etukäteen tajuta, että ylävesi ja lounaistuuli oli tyhjentänyt paikan. Joitain hiirihaukkoja ja tuulihaukkoja ajaessa nähtiin. Jatkettiin Sneumiin, jossa oli ristosorsia, suosirreja, sepelanhia ja rantasipi. Altaassa 3 tukkasotkan porukassa yhtä pitkälle ja kauan sukelsivat jouhisorsa ja 4 lapasorsaa, eivätkä ne edes näyttäneet 1kv-linnuilta. Loppuillapäivän kohde oli vähän hakusessa. Päätettiin tehdä uusi yritys Dravedissa, vaikka edestakaista ajoa tulikin (fiksuinta olisi tietenkin ollut ajaa Ballumista suoraan Saltvandssøn kautta Dravediin). Käveltiin vain 'vihertikkalenkki'. Atrappiin vastasi nyt puukiipijä ja pari 'puukiipijälajia' nähtiin, samoin hippiäinen. Parkkipaikan lähellä 5 pähkinänakkelia ja 3 käpytikkaa piti aika sirkusta. Vihertikasta ei nähty jälkeäkään (syyskuussa lajista on vain kaksi hämărăhavaintoa). Ei huomattu kysyä yhdeltä koiran-ulkoiluttajalta, joka olikin lähikylässä asuva ammattilintuopas (birdwatching.dk). Vaihteen vuoksi Ribeen palattiin idän kautta koukaten. Hämärissä Ribe Ån rannoilla seisoi kymmenittäin ihmisiä odottamassa mahdollista kottaraisten iltalentoa eli 'sort solia'. Se on jopa syksyinen turistihoukutin. Helppointa oli kävellä pizzeria Pinoccioon.

Vaikka koululaiset perjantaina hostellista lähtivät, **lauantain 28.9.** aamiaisella oli runsaat 20 eläkeläistä. Startattiin kohti lentokenttää jo 9 maissa. Matkalla nähtiin vain hiirihaukka, turkinkyyhky ja tuulihaukka. Sopivan pienellä Billundin lentokentällä matkustajia palvelevat vielä ihmiset. Helsingissä oltiin aikataulussa.

PS. Pikkuhuittihavainto 'kypsyi' vasta matkan jälkeen. Kuviaan läpikäydessä Pentti löysi muutaman lisäkuvan, jotka varmistivat linnun pikkuhuitiksi ja mahdollistivat havainnon talletuksen DOFbaseniin. Pian Tanskan Club300 (vastannee Bongariliittoa) kyseli kuvien linkittämistä sivuilleen ja Pentti lupasi <https://club300.dk/photos.php?ua=show&id=1270> . Kun välitin kuvat Tanskan rariteettikomiteaan, yhteyshenkilö heitti olevansa havainnosta lähes kateellinen. Tanskassa on kevään (kuulo)havaintoja 11 pikkuhuitista, mutta syksyn näköhavaintoja vain kahdesta: vuonna 1935 yksi lintu ammuttiin ja 42 vuotta myöhemmin vuonna 1977 toinen nähtiin. Ja nyt 42 vuotta myöhemmin nähtiin tämä kolmas.



Kun kyseessä oli ensimmäinen syysmatka, ennakko-odotukset olivat vähän epämääräisiä. DOFbaseniin tallettamani 276 havaintoa 81 lajista on linjassa, kun 'varpusia' ei lasketa ja lajeja on jo lähtenyt tai vielä saapumatta. Sen sijaan lintumäärä 36320 on pieni, mutta senkin olisi korjannut pari onnistunutta Kongeån pysähdystä. Lintuja kaukana lietteillä näkyi riittämiin, mutta laskettiin vain selvästi määritettäviä. Vaikka mustavaris oli Riben yleisin lintu, ne olivat niin arkoja kuvattavia, että Pentiltä jäi 'passikuva' ottamatta. Sateli aika paljon, mutta kuurot ajoittuivat sopivasti yöhön, siirtymiin ja ruokailuihin. Tuulikaan ei haitannut. Tämän ja viime huhtikuun matkan kokemuksen perusteella useimmilla pysähdyspaikoilla löytyy mielenkiintoista lintukatsottavaa, vaikkei tuulia ja vuorovesiä noudatakaan. Itseäni alkoi kiehtoa marraskuinen rantaloma Fanø'n saarelle.

Taas oli ihan makea reissu.



